

{?קומונה מה=slide}

לא קל לענות על שאלה זו באנגלית, ופי כמה קשה לענות עליה בעברית. כידוע, בקיבוץ הארצי המילה "קומונה" מתייחסת למחסן הבגדים, ובחוגי תנועות הנוער הכוונה היא למספר מדריכים הגרים יחד באופן זמני. המילון של אבן שושן מגדירה את המילה "קומונה" כ- "קבוצת אנשים החיים חיי שיתוף מלא ברכושם ובעבודתם". בלקסיקון הקיבוץ, פרופ' יעקב עובד, מומחה בינלאומי לחקר ההסטוריה של הקומונות, הגדיר קומונה כך: "קהילה אוטונומית אשר חבריה הסכימו מתוך בחירה חופשית לחיות בשותפות בהתאם לעיקרון 'מכל אחד לפי יכולתו ולכל אחד על פי צרכיו'".

גם בעולם הגדול, לא קל להגדיר במדויק את המונח. מקור המילה הוא בלטינית המושג הגדרת לגבי כללית הסכמה אין בעצם (משותף=) communis

בספרו המאלף Shared Visions, Shared Lives, דר' ביל מטקלף (Dr. Bill Metcalf), עולה הקבוצה, קומונה חברי לגבי: "כך קבע, הקומונות לחקר הבינלאומי הארגון, ICSA, בחשיבותה על היחידה המשפחתית הגרעינית. לרוב מקיימים בה קופה משותפת ומגורים קולקטיביים, וקובעים כקבוצה החלטות, גם כלליות וגם אישיות". לפי הגדרה קיצונית זו, אפילו הקיבוץ הקלאסי אינו קומונה!

מאוחר יותר, הוא הסביר: "לדעתי יש לשמור את המונח 'קומונה' עבור הצורות היותר קיצוניות ודרמטיות של חיים שיתופיים, אלה שיש בהן דרגה גבוהה של מחויבות לקהילה.... לדעתי ניתן להשיג דרגה גבוהה של מחויבות לקהילה באחת משתי דרכים (ובמקרה ה'טהור' ביותר בשתייהן): כלכלית וחברתית. כמובן, כמעט שאין אף קבוצה המגיעה כל הדרך לקצה ממימדים אלה". (הערה: הקיבוץ הקלאסי הגיע רחוק ברצף הכלכלית אך לא הרחיק לכת ברצף החברתי).

ביל מבהיר: "יש קבוצות הזכאיות לתואר 'קומונה', שבהן אין הרבה שיתוף בתחום החומרי אך יש בהן הרבה יותר שיתוף בתחום החברתי. פה, במקרה האידיאלי, המשפחה והקומונה כמעט אחת הן. אני מתכוון לקומונות כגון Commonground, Oaks Twin, ZEGG, Oneida וכו'. לעומתן יש קבוצות אחרות המכנות עצמן 'קומונות' למרות שהן בעצם קבוצות של יידיים קרובים."

הערה: איך ניתן למנוע מקבוצות כאלה את השם "קומונה" בהיעדר הגדרה ברורה "רשמית" של המונח? האם זה כל כך חשוב להוציא אותן? אולי הפתרון הטוב ביותר הוא להגדיר "קומונה" כ- "קהילה המגדירה את עצמה כ- 'קומונה' ". מה דעתך? ניתן לכתוב לפורום שלנו.

בימינו הרבה קומונות אינן משתמשות במילה "קומונה" ומעדיפות את המונח Intentional Community (קהילת יעוד). הרתיעה מהמונח "קומונה" נובעת מהקשר עם המילה "קומוניזם" ומקונטרסיות שליליות מהקומונות הבלתי מרוסנות של ה"היפיס" ו/או מהאלימות בקומונות של מנסון וג'ונסוויל.

{/slide}**{?מהי קהילת יעוד (Community Intentional)}?**

זהו שם שאומץ בארה"ב לפני כעשרים שנה, כדי להוות תחליף למונח "קומונה". המילה במציאות וכך, כוללני מאוד מושג שזהו מעיד (כוונות בעל, מתכוון) intentional כך, כל קהילה בעלת מטרה מסוימת יכולה להיכלל בהגדרה זו. גם מנזר הוא בעל יעוד מוגדר ורשאי לכנות את עצמו (אם ירצה בכך) בתואר Community Intentional. מומלץ לקרוא מידע (באנגלית) לגבי קהילות יעוד על ידי לחיצה כאן

{/slide}

{slide=מה ההבדל בין קומונה בין קהילות ובין קהילות ובין קומונה}

"קהילת שיתוף" היא מונח המנסה לכלול קהילות שבהן מידת השיתוף בין החברים היא פחותה מזו שבקומונה. בהיעדר הגדרות מוסכמות, הגבול בין הסוגים השונים של קהילות אינו ברור.

{/slide}

{slide=כמה יעוד קהילות/שיתוף קהילות כמה}

המהדורה החדשה של Directory Communities מכילה 1250 קהילות יעוד, יותר מ-1000 בצפון אמריקה ויותר מ-250 בשאר העולם. ואולם, העורכים מכירים הרבה קהילות דומות שאינן מסכימות לפרסם את עצמן. לפי הערכת מומחים, המספר האמיתי של קהילות יעוד בעולם המערבי בלבד הוא מעל 3000.

{/slide}

{slide=יש יעוד קהילות/קומונות של סוגים איזה}

ניתן לחלקן לסוגים אלה:

- דתיות
- אנרכיסטיות
- סמכותיות
- שוויוניות (egalitarian)
- רוחניות (spiritualistic)
- טיפוליות (therapeutical)
- "ירוקות" (minded-ecologically)
- מסתגרות
- ועוד

יש להדגיש שחלק מהקהילות משתייכות לכמה מהסוגים הנ"ל. בחוברת הראשונה של הסדרה "קהילות שיתוף בעולם" תמצא רשימה שונה ובוודאי לא פחות שימושית - של סוגי קומונות.

{/slide}

{slide=}האם דרושה מנהיגות כריזמטית כדי שקהילה שיתופית תצליח?}

לא מעט קהילות שיתופיות הוקמו סביב אישיות כריזמטית. דוגמאות בולטות הן: פדן-ארם (Padanaram) ו-פינדהורן (Findhorn), ותנועות שיתופיות כגון הברודרהוף (Bruderhof) והאינטגרירטה גמיינדה (Gemeinde Intergrierte). ללא ספק, מצב זה איחד את החברים סביב פילוסופיה של המנהיג או מנהיגה וחיזק את הקהילה. מוכרת לנו תופעה דומה של מנהיגות כריזמטית בתנועה הקיבוצית. לרוב, הבעיות התעוררו כאשר הדמות המרכזית הלכה לעולמה. הניסיון מראה מקרים של התפוררות הקהילה ומקרים אחרים של הסתגלות מוצלחת למציאות החדשה. יחד עם זאת, ישנן דוגמאות רבות של קהילות שיתופיות שהוקמו והמשיכו להתקיים בהצלחה ללא מנהיגות כריזמטית.

{/slide}

{slide=}האם קהילה שיתופית צריכה להיות דתית כדי להצליח?}

קיימות הרבה קהילות שיתופיות מוצלחות שאינן דתיות ואף כאלה המגדירות את עצמן אנטי-דתיות. יחד עם זאת, אין ספק שאמונה דתית משותפת מסוגלת לחזק את הקהילה. דוגמאות בולטות הן הקהילות של הוטררים (Hutterites), הברודרהוף (Bruderhof) והאינטגרירטה גמיינדה (Gemeinde Intergrierte). במידה דומה, דבקות לפילוסופיה לא-דתית או למטרה עילאית מלכדת קהילות שיתופיות רבות.

(בתנועה הקיבוצית, הנאמנות לציונות מילאה בעבר אותו תפקיד) קהילות "ירוקות" (villages-eco), כגון פינדהורן (Findhorn), וקהילות טיפוליות, כגון קהילות קמפהיל (Camphill), הן דוגמאות של קהילות שיתופיות לא-דתיות מוצלחות.

{/slide}

{slide=}מה בין קיבוץ לקומונה?}

גם לקיבוץ הקלאסי וגם לקומונה בשאר העולם יש עיקרון בסיסי משותף: "מכל אחד לפי יכולתו ולכל אחד על פי צרכיו". אבל ישנם כמה הבדלים משמעותיים בין שתי צורות אלה של חיים משותפים.

מראשית דגניה ועד היום, הקיבוצים ראו את עצמם כחלק אינטגרלי של תנועת השחרור הלאומית של העם היהודי, וענפים מרכזיים של המפעל הציוני צמחו מהתנועות הקיבוציות. אין לתופעה זאת תקדים בין שאר הקומונות בעולם. אף לא אחת מהן רואה את עצמה כחלק מהזרם הממלכתי. רוב הקומונות - אולי כולן - רוצות לתקן את העולם - או על ידי דוגמה אישית או על ידי פעילות מתוקנת בתחום מוגדר. אבל לאף אחת מהן אין נציגים במפלגות פוליטיות כלל-ארציות, ואף לא אחת מהן תורמת בגאווה להגנת המולדת ולפיתוחה.

ייתכן ששאר ההבדלים בין קיבוץ לקומונה נובעים במידת מה מהשוני העקרוני הנ"ל. הקיבוצים הם יחסית גדולים - הקיבוץ הקטן ביותר הוא בגודל הממוצע של הקומונות בשאר העולם. כמו כן, כמעט כל הקיבוצים הם רב-דוריים, גורם נוסף הפועל נגד האינטימיות של רוב הקומונות בעולם. בזה קומונות רבות דומות יותר לביתניה והקיבוצים/הקבוצות בראשית דרכם מאשר לקיבוץ המוכר לנו.

{/slide}

{slide=}ממתי קיימות קומונות? / מתי התחיל רעיון של הקומונה?}

יש חוקרים הטוענים כי הקומונות הראשונות נוסדו על ידי נאמני בודהה במאה השישית לפנה"ס בהודו. אחרים מתחילים את תולדות הקומונות בפילוסוף היווני פיתגורס, שחי בדרום איטליה באותה מאה. הוא הקים קומונה צמחונית ומיסטית שדגלה, בין השאר, בשוויון המינים.

גם לעם ישראל יש מקום מכובד בהסטוריה המוקדמת של הקומונות. חוקרים מסויימים מוצאים בדברי הנביאים עמוס ויחזקאל סנוניות של קומונליזם אוטופי. מהמאה השנייה לפנה"ס חיו האיסיים בקהילות שיתופיות במדבר יהודה. קיומן של קומונות אלה היה דוגמה לנוצרים הראשונים שחיו חיי שיתוף, לפי הכתוב בברית החדשה, מעשי השליחים, ב'5-44. ליתר פירוט ניתן לפנות לציוני דרך בתולדות חיי השיתוף.

{/slide}

{slide=}למה חושבים על היפיס כאשר שומעים את המילה "קומונה"??

בשנות השישים, בעיצומו של גל ההתנגדות לחברה הממוסדת, הקימו "ילדי הפרחים" (היפיס) כאלפיים קומונות כפריות וכמאתיים קומונות עירוניות, תוך ביקוש אחר צורת חיים אלטרנטיבית. דבר קיומן של קומונות ההיפיס התפשט בעולם. העדר היגיינה, מתירנות מינית ושימוש בסמים, שהיו נפוצות ביניהן, יצרו סטיגמה כלפי קומונות, שנשארה עד עצם היום הזה. מעטות מקומונות ההיפיס שרדו ואופיין היום שונה מאוד מאופיין המקורי.

{/slide}

{slide=}מה בין קומונה לקומוניזם??

הדמיון בין שתי המילים גרם ללא מעט בלבול בין הבריות ואף לאיבה כלפי הקומונות. ראוי לציין שמתחילתן התנגדו המפלגות הקומוניסטיות (ועדיין מתנגדות) עקרונית לרעיון של חיים שיתופיים מרצון. הן ראו את הקומונות כבריחה מהמציאות, כאוטופיות ומזיקות, היות והן מסיחות את הדעת מהפתרון האמיתי של חוליי החברה. כדוגמה מעשית להתנגדות מוחלטת זו, המפלגה הקומוניסטית הרוסית חיסלה את אלפי הקומונות שקמו בעקבות המהפכה. גם בארץ נאבקה המפלגה הקומוניסטית תמיד נגד התנועה הקיבוצית. (יד חנה היה מקרה חריג קיבוץ שחבריו פרשו ממפ"ם ועברו אל מק"י)

ללא ספק, מקור המילים "קומונה" ו-"קומוניזם" היא משותף: המילה הלטינית, communis שפירושה

"משותף". יתר-על-כן, העיקרון הבסיסי של רוב הקומונות, 'מכל אחד לפי יכולתו ולכל אחד על פי צרכיו', נוסח על ידי קארל מארקס כהגדרה תיאורטית של הקומוניזם. אבל עובדה היא שאף משטר קומוניסטי לא ניסה להקים חברה קומוניסטית שלמה לפי עיקרון זה. גם הקולחוזים ברוסיה וגם הקומונות בסין היו שונות מאוד מהקומונות בשאר העולם. היה חסר בהן הגורם החיוני: הרצון של האנשים לחיות יחד בשיתוף. הרי בשני המקרים הממשלה ו/או המפלגה הקימה אותן והחזיקו את החברים בכוח.

{/slide}**{slide=מהו גודלה של קומונה/קהילת יעוד?}**

ישנן קהילות בנות פחות מ- 10 מבוגרים יש בנות כמה מאות חברים. קיבוצים אחדים גדולים עוד יותר. בקיבוץ הגדול ביותר (מעגן מיכאל) 780 חברים ואוכלוסיה קבועה של 1400 נפשות.

{/slide}**{slide=האם רוב החברים של קומונות/קהילות יעוד הם צעירים?}**

למרות הדעה הרווחת, מחקר מגלה כי הגיל הממוצע של חברי הקהילות הוא מעל 40. רוב החברים אינם צעירים הבורחים מהחברה אלא אנשים רציניים בעלי נסיון חיים, המחפשים דרך חיים אחרת. בהוצאה החדשה של Directory Communities מופיע מאמר על תופעה חדשה בארה"ב ובעוד מספר ארצות: הקמת קהילות שיתופיות מיועדות לבני חמישים ומעלה.

{/slide}